POVESTIRI ZEN

Introducere în gândirea Zen prin povestiri, parabole şi koan-uri, ghicitori povestite de maeştri Zen

criterion publishing

POVESTIRI ZEN

Introducere în gândirea Zen prin povestiri, parabole şi koan-uri, ghicitori povestite de maeştri Zen

În româneşte de Olimpia Iacob
Consiliere traduceri: CE ROSENOW
Translations consultant: CE ROSENOW

criterion
publishing
Bucureşti, 2010

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Povestiri zen / în româneşte de Olimpia Iacob,
postf. Gabriel Stănescu.
— Bucureşti Entenon Publishing,
2010
ISBN 978 – 973 – 8982 – 80 – 2

I Iacob, Olimpia (trad.)
II Stănescu, Gabriel (postf)
821 111 – 32 = 135 1
Editor Gabriel Stănescu
Entenon Publishing Int 2010
1959, Peter Pauper Press, Inc

INTRODUCERE ÎN ZEN

Zen, o varietate de budism, înfloreşte acum în Japonia, îmbogăţind aproape toată viaţa culturală a Japoniei. Înainte de a se înrădăcina în Japonia secolului al XII-lea, fusese, timp de cinci sute de ani, unul dintre cele mai mari curente filosofico-religioase din China. Recent a fost descoperit de cei din Vest, prin cărţile profesorului D.T. Suzuki şi prin fascinaţia pe care Japonia a manifestat-o asupra unui mare număr de militari americani şi turişti.

Zen a fost descris ca un panteism mistic, un sistem al metafizicii împărtăşit

prin intermediul povestirilor cu tâlc şi biciuirilor, un gen de cult existenţialist, un afabil mod mai înalt de viaţă de zi cu zi, ce nu poate fi explicat. Zen este ceva din toate acestea, însă, fără îndoială, este o varietate de budism.

Budismul a luat naştere în India cam pe la 500 î.Hr., odată cu prinţul Siddhartha Gautama, care a renunţat la familia lui şi la o viaţa dusă în siguranţă – pe care a descoperit-o ca neputându-l apăra de bătrâneţe, boală, nefericire, moarte – pentru a căuta un mod de viaţă superior. După ce a căutat înţelepciunea la alţii şi nu a reuşit să o găsească, a avut revelaţia unei vieţi mai înalte; aceasta s-a petrecut pe când medita sub copacul Bodhi. După aceea a împărtăşit Adevărul pe care îl aflase. În jurul lui s-a adunat un grup de susţinători care s-a transformat într-un ordin monastic încă puternic în multe părţi din Orient. Era cunoscut urmaşilor lui drept Buddha, adică Cel Luminat.

Buddha a propovăduit că există un

univers nesfârşit, etern al Fiinţei Absolute, din care noi suntem încarnări trecătoare. Ca atare, suntem supuşi iluziilor şi tentaţiilor, durerii şi necazului, bolii şi morţii. Însă studiind pentru a descoperi înţelepciunea, trăind pentru a face bine, şi concentrându-ne pentru a obţine controlul asupra minţii şi trupului, putem să scăpăm de dominaţia lumii fizice, şi putem transmite o bună moştenire de a *karmei* încarnărilor noastre ulterioare. *Karma* a fost definită ca "acel miez moral al oricărei fiinţe care supravieţuieşte morţii şi continuă în transmigraţie."

Buddha a propovăduit că o succesiune de făpturi, fiecare îmbogăţind zestrea comună a *karmei*, reuşesc, de fapt, să se ridice la o existenţă complet liberă a acestei lumi: starea de *nirvana*. Se spune că însuşi Buddha a atins *nirvana* la moartea lui – adică, iluminarea permanentă într-o stare liberă, fără renaştere.

La o mie de ani după Buddha, un călugăr din India a venit în China cu un

budism modificat menit să fie practicat pe scară largă acolo, şi în special în Japonia, sub numele de Zen (din cuvântul sanscrit *Dhyana* şi din cuvântul chinez *Ch'an*). Acest călător a fost numit Bodhidharma (Bodhi = iluminare, Dharma = Calea Cea Adevărată), şi se crede că a venit în China în 520 A.D.

Urmându-l pe Bodhidharma, Zen a fost transmis printr-un corp de călugări şi o serie de prelaţi – fiecare prelat lepădându-şi roba şi oferind bolul succesorului ales ca un semn al datoriei. Al şaselea prelat era un călugăr umil, neinstruit: alegerea lui confirma faptul că, de data aceasta, Zen devenise un mod de viaţă pentru cel consacrat, simplu şi studios. Lucrul acesta se petrecea cam cu o sută şi cincizeci de ani după Bodhidharma.

Zen este o disciplină mai potrivită decât budismul clasic pentru pământenii care caută o experienţă spirituală mai înaltă. El ignoră *karma,* reîncarnarea, şi

nirvana, dar presupune, totuşi, meditaţia, concentrarea şi disciplina fizică. Unica lui învăţătură este aceea că "iluminarea" poate să ajungă la mireanul consacrat, şi că această iluminare se poate produce brusc şi intuitiv – fără a necesita ani de studiu şi concentrare.

Atingerea iluminării prin Zen nu este deloc un proces metodic sau raţional. Este total non-raţional, inexplicabil, şi intuitiv. Pregătirea Zen pentru concentrare, în poziţia caracteristică a picioarelor încrucişate, şi împărtăşirea învăţăturii *koanurilor* (povestiri cu tâlc şi de neînţeles precum şi povestioare) sunt destinate să îl pună pe învăţăcel într-o stare în care el poate să abandoneze logica şi să facă pasul în sus către iluminare. În japoneză această stare de iluminare se numeşte *satori*.

În *satori* suntem în stare să privim dincolo de lumea noastră imediată în universul Fiinţei Absolute – deseori numită Marele Gol – care a *fost* înainte ca

lumea noastră să fie creată, şi *va fi* după ce ea va dispărea. În această condiție pierdem simțul Sinelui, şi ne cunoaştem ca făcând parte din marele Unu al întregului. Cunoscându-ne ca fiind parte din Ființa Absolută, eul nostru şi problemele noastre legate de sine – păcatul, durerea, sărăcia, frica – toate se dizolvă. Aceasta este salvarea în termenii Zen.

Atingând starea de *satori*, devenim conştienți că *totul* în această lume din jurul nostru, toate celelalte care au viață sau nu, chiar şi funcțiile noastre animalice cele mai josnice, sunt parte din Ființa Absolută – şi sunt, aşadar, esențialmente sacre. Munții şi stâncile, copacii şi firele de iarbă, elefanții şi microbii, toate împărtăşesc Eternul în egală măsură.

Această conştientizare ne permite să ne vedem de viața noastră de zi cu zi cu o libertate nouă, cu o siguranță nouă, un sens nou de a îndeplini munca Ființei Absolute chiar şi în cazul celei mai nesemnificative sau mizerabile sarcini din

viața prezentă. Este tocmai acest sens care determină ceremonia ceaiului în Japonia, un ritual al devoțiunii; care face ca poemul haiku de șaptesprezece silabe să fie o afirmație universală de credință; care face din desenul așternut iute din condei un gest de pietate în Eternitate.

Dincolo de această conștientizare că toate lucrurile sunt parte din Ființa Absolută și îi împărtășește sacralitatea se rezultă un sens al întrepătrunderii tuturor lucrurilor. Fiecare dintre noi este vârful unui con al strămoșilor de odinioară , al credințelor, actele și evenimentelor care le-au determinat. Fiecare dintre noi este un punct din care un nou con al indivizilor și evenimentelor se va înălța, fiecare, într-o anumită măsură, fiind rezultatul a ceea ce suntem. Cu toții suntem o parte din Ființa Absolută, și cu toții suntem o parte a fiecăruia dintre noi.

Acest concept a fost descris în alegoria Pânza Indrei: Este o nesfârșită pânză de fire în tot universul. Firele orizontale

sunt în spațiu, firele verticale sunt în timp. La fiecare intersecție a firelor se află un individ, și fiecare individ este o mărgea de cristal. Marea lumină a Ființei Absolute luminează și străbate fiecare mărgea de cristal; și, desigur, fiecare mărgea de cristal reflectă nu numai lumina celuilalt cristal din pânză – ci și fiecare imagine a fiecărei imagini din univers.

Aflăm, așadar, că existăm în toate celelalte făpturi, în toate celelalte lucruri – și că ele trăiesc în noi. Viețile noastre sunt mai bogate – și mai pline de obligații – decât am știut noi.

Povestirile care urmează provin din analele Zen – povestiri ale maeștrilor de odinioară și ale mai marilor, parabole folositoare spre învățătură, și koan-uri utilizate pentru eliberarea minții de logică. Aceste, prin ele însele, nu reușesc, totuși, să te facă un participant la învățătura Zen, pot în schimb să ofere plăcere ca alegorii și anecdote, și, de asemenea,

să confere o anume savoare din intensitatea, spiritualitatea şi tenacitatea practicienilor Zen dăinuind de-a lungul miilor de ani.

Koan-ul este o povestire nedesluşită şi fără răspuns logic. Pentru cititorul obişnuit, unele dintre aceste povestiri nedesluşite, împreună cu dialogurile pe care le cuprind, vor părea adevărat nonsens. Ele însă au fost păstrate şi preţuite de oameni serioşi de-a lungul sutelor de ani, şi, prin urmare, trebuie privite mai adânc. Din acelaşi motiv nu putem să respingem deopotrivă ca nonsens biciuirile administrate de către maestru discipolului său care dă răspunsuri rezonabile; sau comentariile intenţionat stupide, scrise de maestrul Mumon despre renumitele *koan-uri*.

Scopul *koan-urilor*, al biciuirilor, comentariilor, este să împărtăşească spiritul logicii. Ceea ce maestrul doreşte de la discipol nu este înţelegerea în sensul obişnuit. El doreşte să desfacă "sacul", şi

să îl introducă pe învățăcel cu tot tumultul sufletesc în Vidul cel Mare, în Nemișcarea cea Mare – acolo unde se află toate lucrurile fără a fi atinse; acolo unde toate sunetele există, fără a fi auzite.

POVESTIRI –
PARABOLE şi KOAN-uri
ALE MAEŞTRILOR ZEN

Un MAESTRU, care trăia ca sihastru pe un munte, a fost întrebat de un călugăr: "Care este Drumul?"

"Cât de frumos mai este muntele ăsta,"a răspuns maestrul.

"Eu nu te întreb despre munte, ci despre Drum."

"Atâta timp cât nu poți merge dincolo de munte, fiul meu, nu poți ajunge la Drum," a răspuns maestrul.

* *

MAESTRUL Kosen a gravat cuvintele "Primul Principiu" deasupra porții Templului Oaku din Kyoto. Le-a așternut cu condeiul pe o foaie de hârtie – mai târziu au fost cioplite în lemn.

Un învățăcel al maestrului amesteca

cerneala pentru el, şi se afla lângă el, urmărind caligrafia maestrului. Acest învăţăcel a spus: "Nu e prea bine!" Kosen a încercat din nou. Învăţăcelul a spus:" E mai rău decât prima dată!" şi Kosen a încercat din nou.

La a şaizeci şi patra încercare, cerneala s-a împuţinat, şi învăţăcelul a ieşit să se mai pregătească un pic. Rămas singur, netulburat de nici un ochi critic şi iscoditor, Kosen rapid a executat din nou lucrarea cu cerneala rămasă. Când învăţăcelul s-a întors, a privit cu atenţie acest efort de pe urmă.

"O capodoperă!" a spus el.

* *

JOSHU a întrebat un călugăr care a apărut pentru prima dată în sală, " Ai mai fost pe aici?" Călugărul a răspuns," Nu, nu domnule."

"Atunci serveşte o ceaşcă cu ceai,"a spus Joshu.

S-a întors către celălalt călugăr." Ai mai fost pe aici?" a întrebat el. „Da, domnule, bineînțeles," a spus al doilea călugăr.

"Atunci serveşte o ceaşcă cu ceai," a spus Joshu.

Mai târziu, călugărul mai mare al mănăstirii l-a întrebat pe Joshu, "Cum se face că inviți la ceai indiferent de răspunsul întrebării tale?"

La aceasta Joshu a strigat, "Economule, tot aici eşti?"

"Fireşte, maestre!" a răspuns mai marele.

"Atunci serveşte o ceaşcă cu ceai," a spus Joshu.

* *

STUDENTULUI Doken i s-a spus să meargă într-o călătorie lungă la o altă mănăstire. A fost tare supărat fiindcă a simţit cum această călătorie îi va întrerupe studiile vreme de câteva luni. Aşadar i-a spus prietenului lui, Sogen, un student mai mare:

"Cere voie, te rog, să vii cu mine în această călătorie. Sunt atâtea lucruri pe care nu le ştiu; dacă vii, putem atunci să le discutăm – în felul acesta pot să învăţ

în timp ce călătoresc."

"Bine,"a spus Sogen."Dă-mi voie, totuşi, să te întreb ceva: dacă ţi-e foame, ce mulţumire ai că eu mănânc orez? Dacă şchiopătezi, ce alinare ai că eu merg vesel? Dacă băşica îţi este plină, ce uşurare ai că eu urinez?"

* *

DISCIPOLUL Tokusan obişnuia să vină la maestrul Ryutan seara să discute şi să asculte. Într-o noapte se făcuse tare târziu, înainte ca el să termine de pus întrebările.

"De ce nu te culci?" a întrebat Ryutan.

Tokusan a făcut o plecăciune, şi a ridicat perdeaua să iasă." Încăperea e foarte întunecoasă," a spus.

"Poftim, ia lumânarea asta," a spus Ryutan, aprinzând-o pentru discipol.

Tokusan a întins mâna şi a luat lumânarea.

Ryutan s-a aplecat şi a suflat peste ea, stingând-o.

* *

SHUZAN a ridicat toiagul şi l-a fluturat înaintea călugărilor lui.

"Dacă îi spuneţi toiag," a zis el,"îi tăgăduiţi viaţa eternă. Dacă nu îi spuneţi toiag, tăgăduiţi faptul că există. Spuneţi-mi, aşadar, ce nume propuneţi să aibă ?"

* *

SEKISO a zis: "Un om stă sus pe un stâlp de o sută de picioare înălțime. Cum poate să urce mai sus?

Un maestru a răspuns:" Ar trebui să atingă iluminarea. Atunci el va putea să se înalțe deodată în cele patru zări ale cerului.

* *

SEKKYO i-a spus unuia dintre călugării lui,"Poți să pui mâna pe Vid?"

" Am să încerc," a spus călugărul, şi şi-a făcut mâinile căuş în aer.

"Asta nu este foarte bine," a spus Sekkyo." Nu ai nimic acolo!"

"Atunci, maestre," a spus călugărul,"te rog să-mi arăți o cale mai bună."

După care Sekkyo a prins nasul călugărului şi l-a tras vârtos.

"Au!" a urlat călugărul. Mi-ai pricinuit durere!"

"Aşa se prinde Vid!" a spus Sekkyo.

* *

BODHIDHARMA şi-a predat veşmântul şi bolul succesorului ales; şi fiecare bătrân venerabil le înmâna apoi călugărului pe care, în înţelepciunea lui, îl alesese drept succesor. Gunin era cel de al cincilea bătrân venerabil Zen. Într-o zi el a anunţat că succesorul lui va fi cel care va scrie cele mai frumoase versuri exprimând adevărul învăţăturii lor. La aceasta mai marele călugăr învăţat al

mănăstirii lui Gunin a luat pana şi cerneala şi a scris cu caractere elegante:

Trupul este un copac Bodhi [1]
Sufletul o oglindă strălucitoare:
Lustruieşte-o prin învăţătură
Ori praful îi va acoperi imaginea.

Nici un alt călugăr nu a îndrăznit să se măsoare cu mai marele călugărilor. La apusul soarelui, totuşi, Yeno, un discipol umil care lucra în bucătărie, a trecut prin încăpere unde se afla poemul. După ce l-a citit, a luat o pană care se afla pe aproape, şi sub celălalt poem a scris în stilul lui necizelat:

---

[1] Buddha a descoperit prima dată iluminarea sub copacul Bodhi (Bodhi=Iluminare). Povestea prezentată aici este povestea adevărată sau alegorică a înălţării şcolii Zen „instinctive" peste "cea savantă.

Bodhi nu e copac:
Nu e oglindă ca să strălucească.
Cum Totul începe cu nimicul
Unde se mai adună praful?

Mai târziu, în seara aceea, Gunin, al cincilea bătrân venerabil, l-a chemat pe Yeno în încăperea lui. "Ţi-am citit poemul," a spus el,"şi te-am ales ca succesor al meu. Iată veşmântul meu şi bolul. Călugărul mai mare, totuşi, dar şi ceilalţi vor fi geloşi pe tine şi îţi pot face rău. Vreau, prin urmare, să părăseşti mănăstirea în noaptea asta, în timp ce toţi ceilalţi dorm."

Dimineaţa mai marele peste călugări a aflat vestea, şi imediat a ieşit în fugă urmând calea pe care o luase Yeno. La mijlocul zilei l-a ajuns din urmă, şi fără un

cuvânt a încercat să smulgă veşmântul şi bolul din mâinile lui Yeno.

Yeno a aşezat veşmântul şi bolul pe o stâncă lângă o cărare." Astea sunt doar lucruri care sunt simboluri," i-a spus el călugărului."Dacă doreşti atât de mult *lucrurile*, du-le, te rog."

Nerăbdător călugărul s-a aplecat şi a prins obiectele. Însă nu a putut să le mişte. Deveniseră grele ca un munte.

"Iartă-mă," a spus el în cele din urmă," Doresc, într-adevăr, învăţătura, nu lucrurile. Vrei să mă înveţi?"

Yeno a răspuns," Încetează să gândeşti că *asta e a mea* şi încetează să gândeşti că *asta nu e a mea*. Şi spune-mi, unde eşti *tu*? Şi mai spune-mi: cum arăta chipul tău înainte de naşterea părinţilor tăi?"

* *

GOSO a spus: "Să presupunem că întâlneşti un maestru Zen pe drum. Nu poţi să îi vorbeşti. Nu poţi să stai acolo tăcut. Ce vei face?"

[La acest *koan*, unul dintre comentariile lui Mumon a fost: Îi tragi una!»]

* *

UN SOLDAT renumit a venit la maestrul lui Hakuin şi l-a întrebat: "Maestre, spune-mi: există, într-adevăr, un rai şi un iad?"

"Cine eşti tu?" a întrebat Hakuin.

"Sunt soldat în garda personală a Împăratului."

"Prostii! A spus Hakuin." Ce împărat te-ar avea *pe tine* în jurul lui?" Pentru mine tu arăți ca un cerșetor!" La aceasta soldatul a început să își zăngăne sabia cea mare plin de mânie. "Oho!" a spus Hakuin." Care va să zică ai o sabie! Fac pariu că nu este deloc interesant să îmi iei capul!"

La asta soldatul nu s-a mai putut abține. Și-a scos sabia și l-a amenințat pe maestrul care a spus:"Acum știi jumătatea răspunsului! Tu acum deschizi porțile iadului!"

Soldatul a făcut un pas în spate, și-a prins sabia, și s-a înclinat." Acum știi și cealaltă jumătate.", a spus maestrul." Ai deschis porțile raiului."

* *

DISCIPOLUL Doko a venit la maestrul Zen, şi i-a spus: Caut adevărul. Ce stare de spirit ar trebui să ating ca să îl descopăr?"

Învăţătorul a spus," Nu există dispoziţie şi, prin urmare, nu poţi să îl legi de nici o stare. Nu există adevăr deci nu poţi se te pregăteşti pentru el."

"Dacă nu există dispoziţie de pregătire, şi nici adevăr de găsit, de ce ai aceşti călugări adunaţi în fiecare zi aici înaintea ta să studieze Zen şi să se pregătească pentru acest studiu?"

„Dar nu am nici măcar un pic de loc aici," a spus învăţătorul," aşadar cum ar putea călugării să se adune? Nu am nici limbă, prin urmare cum aş putea să îi

adun chemându-i sau să îi învăț?"

"Vai, cum poți să minți așa?" a întrebat Doko.

"Păi dacă nu am limbă să le vorbesc altora, cum pot să te mint pe tine?" a întrebat maestrul.

Apoi Doko a spus trist," nu pot să te urmăresc. Nu te înțeleg."

"Nici eu nu pot să mă înțeleg," a spus maestrul.

* *

BASO i-a spus unui călugăr: "Dacă văd că ai un toiag, am să ți-l dau ție. Dacă văd că nu ai nici un toiag, am să-l iau de la tine."

* *

ÎNVĂȚĂTORUL Nansen a descoperit două tabere de călugări, din sala de la Est și din cea de la Vest, ciorovăindu-se cu privire la proprietatea asupra unei pisici dragi. El a luat pisica, a fluturat-o în aer deasupra capului său și le-a spus certăreților:

"Spuneți un cuvânt bun dacă vreți să cruțați pisica!"

Nimeni nu a rostit un cuvânt. Nansen s-a dus în bucătărie, a venit cu un satâr mare, și a tăiat pisica în două. A dat fiecărui grup câte o jumătate.

În noaptea aceea când Joshu s-a întors de la mănăstire, Nansen i-a spus povestea. Joshu nu a spus nimic; și-a scos, deci, sandalele, le-a cumpănit pe cap și a ieșit.

Nansen a spus cu glas tare," Joshu putea să salveze pisica."

* *

MICUȚUL TOYO avea doar doisprezece ani. De când era, însă, elev la templul Kennin, dorea să i se dea un *koan* la care să reflecteze, întocmai ca la studenții mai avansați. Așadar, într-o seară, la vremea cuvenită, s-a dus în camera lui Mokurai, maestrul, a sunat gongul ușor pentru a anunța prezența, a făcut o plecăciune, și s-a așezat în fața maestrului, într-o tăcere plină de respect.

În cele din urmă maestrul a spus:" Toyo, arată-mi sunetul a două mâini care bat din palme."

Toyo a bătut din palme.

"Bine," a spus maestrul."Acum arată-mi sunetul unei mâini bătând."

Toyo a rămas tăcut. În cele din urmă

s-a aplecat şi a plecat pentru a se gândi la problemă.

Seara următoare s-a întors şi a tras gongul cu o mână. "Asta nu e bine," a spus maestrul. Seara următoare Toyo s-a întors şi a cântat melodia gheişei cu o mână. "Nu e bine", a spus maestrul. Următoarea seară Toyo s-a întors, şi a imitat curgerea apei.

"Nu e bine," a spus maestrul. Seara următoare Toyo s-a întors şi a imitat greierul frecându-şi piciorul."Nu e bine," a spus maestrul.

Timp de zece seri Toyo a încercat sunete noi. La urmă a încetat să mai vină la maestru. Timp de un an s-a gândit la fiecare sunet, şi a renunţat pe rând la ele până când, în cele din urmă, a ajuns să se lumineze.

S-a întors plin de respect la maestru. Fără să mai bată gongul, s-a aşezat jos şi s-a înclinat.

"Am auzit sunetul fără sunet," a zis el.

* *

Un CĂLUGĂR a venit la maestrul Nansen şi a întrebat," Spune-mi, există vreo învăţătură pe care nici un maestru nu a împărtăşit-o?"

Nansen a zis, "Există."

Călugărul a întrebat," Poţi să îmi spui care este aceea?"

Nansen a spus,"Nu este Buddha. Nu este vorba de lucruri. Nu este vorba de gândire."

* *

BUTSUGEN le-a spus discipolilor lui:" Fiecare are o pereche de urechi, însă ce ați auzit cu ele? Fiecare are o gură, însă ce ați rostit cu ea? Fiecare are ochi, însă ce a văzut cu ei? Nu, nu! Nu ați auzit niciodată, nu ați vorbit niciodată, nu ați văzut niciodată, nu ați mirosit niciodată.

"În cazul acesta, totuşi, de unde vin toate aceste culori, forme, sunete, mirosuri?"

* *

CINE este Buddha? Ce este Buddha? Iată câteva din răspunsurile date de mai mulți maeştri la această întrebare:

Ceva de argilă, cu foiță de aur.

Cel de acolo, din sală.

El nu este Buddha.

Munții călătoresc peste mare.

Priviți acel măgar cu trei picioare.

Rahat uscat.

Gura este poarta durerii.

Cel mai bun artist nu știe cum să îl picteze.

Întinderea de bambus de afară, din spate.

* *

MAESTRUL Gutei a executat o practică de ridicare a degetului de câte ori explica o problemă legată de Zen. Un discipol foarte tânăr a început să îl imite, și de câte ori Gutei ridica degetul când predica, acest băiat ridica și el degetul. Toată lumea râdea.

Într-o zi Gutei l-a prins de deget. A luat mâna băiatului, a scos un cuțit, i-a tăiat degetul și l-a aruncat. Băiatul s-a îndepărtat urlând.

"Încetează !" a strigat Gutei. Băiatul s-a oprit, și s-a uitat la maestru printre lacrimi. Gutei și-a ridicat degetul. Băiatul și-a ridicat și el degetul. Apoi de îndată a realizat că nu-l mai avea. A ezitat un moment:

Apoi a făcut o reverență.

* *

MAESTRUL IKKYU și-a arătat înțelepciunea încă de când era copil. Odată a spart ceașca de ceai a învățătorului său, o moștenire de familie, și tare s-a mai supărat. În timp ce se întreba ce să facă,

l-a auzit pe învățătorul lui venind. Iute a ascuns bucățile de ceașcă sub veșmânt.

"Maestre," a spus el," de ce mor lucrurile?"

"Este perfect normal ca lucrurile să moară și materia cuprinsă în ele să se separe și să se dezintegreze,"a spus învățătorul." Când vine vremea fiecare persoană și fiecare lucru trebuie să se ducă."

"Maestre," a spus micuțul Ikkyu, arătându-i fragmentele,"a venit vremea ca ceașca dumneavoastră să se ducă."

* *

WAKUAN era în picioare în fața unui tablou de Bodhidharma. În tablou Bodhidharma avea barbă.

"Acum de ce nu are barbă individul acela?" a întrebat Wakuan.

* *

ÎN VREMEA LUI TETSUGEN cărțile budiste sfinte în limba chineză nu fuseseră niciodată publicate în japoneză, iar Tetsugen credea că se cuvenea să fie pregătite pentru oamenii lui de la țară. A plănuit să aibă câteva mii de exemplare tipărite după gravurile în lemn executate manual, şi a plecat din oraş în oraş să adune donații aşa încât să avanseze această mare lucrare. După zece ani a avut banii necesari, şi a început să pregătească tiparul.

Chiar atunci râul Uji s-a revărsat, şi a fost foamete în ținut. Tetsugen a luat banii pe care îi strânsese, şi a cumpărat orez pentru oamenii înfometați. Apoi s-a apucat să adune iarăşi fonduri. Dacă donația

era mică sau în galbeni, el era recunoscător în egală măsură. După câțiva ani, a avut din nou bani.

Atunci o epidemie a cuprins țara. Mii de familii au rămas fără ajutor. Așadar, Tetsugen a cheltuit toți banii pe care îi adunase, ajutându-i pe cei nevoiași. Când totul a trecut, a început să strângă din nou.

Până la urmă proiectul lui cel mare a fost dus la bun sfârșit, iar el a murit mulțumit. Ediția cărților sfinte în japoneză, datorată lui Tetsugen, încă se poate vedea și astăzi. Dar cei care știu, spun că primele două ediții, care nu au fost niciodată văzute, o depășesc cu mult pe a treia.

* *

MAESTRUL Nan-in a avut un vizitator care venise să îl întrebe despre Zen. Dar în loc să asculte, vizitatorul a continuat să vorbească despre ideile lui.

După un timp, Nan-in a servit ceaiul. A turnat ceai în ceaşca vizitatorului până când s-a umplut, apoi a continuat să toarne.

În cele din urmă vizitatorul nu s-a mai putut abţine." Nu vezi că este plină?" a spus el."Nu mai încape!"

"Chiar aşa," a răspuns Nan-in, oprindu-se în cele din urmă." Asemeni acestei ceşti, eşti plin cu propriile tale idei. Cum aştepţi ca eu să îţi dau învăţătură Zen dacă tu nu îmi dai o ceaşcă goală?"

* *

UN MAESTRU a fost întrebat de un călugăr curios,"Care este Calea?"

"Este chiar înaintea ochilor tăi," a spus maestrul.

"De ce nu o văd eu singur?"

"Pentru că tu te gândeşti la tine."

"Dar tu, tu o vezi?"

"Atâta timp cât vezi dublu, spund *nu o văd* şi *o văd* , şi aşa mai departe, ochii tăi sunt întunecaţi," a spus maestrul.

"Când nu există nici 'Eu' nici'Tu', poate fi văzută?"

"Când nu există nici 'Eu' nici'Tu', cine este cel care vrea să o vadă?"

* *

CĂLUGĂRIȚA Chiyono a studiat ani de zile însă nu a putut să descopere iluminarea. Într-o noapte cu lună, ea ducea o găleată veche cu apă ochi. Urmărea luna plină reflectată în această apă, când vergeaua de bambus care susținea găleata s-a rupt. Găleata s-a răsturnat cât colo; apa s-a vărsat; reflecția lunii a dispărut. Şi Chiyono a aflat iluminarea. A scris, aşadar, aceste versuri:

Când aşa, când aşa
Am încercat să țin găleata bine
Nădăjduind că bambusul cel slab
Nicicând nu se va rupe.

Deodată fundul s-a întors:
Apă nu a mai fost:

Şi nici urmă de lună în apă:
În mâna mea doar vid!

* *

UN STUDENT s-a înfăţişat înaintea maestrului Bankei şi a cerut să fie ajutat să scape de starea lui de violentă iritaţie.

"Arată-mi această stare," a spus Bankei." Pare foarte fascinant."

"Nu o am în momentul acesta, prin urmare nu pot să v-o arăt," a spus studentul.

"Bine atunci," a spus Bankei,"să vii când te stăpâneşte."

"Dar nu pot să o aduc chiar atunci când mă stăpâneşte," a protestat studentul." Cu siguranţă că o voi pierde din

nou de îndată ce vin la tine."

"În cazul acesta," a spus Bakei, "mi se pare că starea aceasta de iritație nu face parte din firea ta cea adevărată. Dacă nu este parte din tine, trebuie să pună stăpânire pe tine venind dinafară. Îți sugerez, de câte ori te stăpâneşte, să te loveşti cu un băț până când iritarea nu mai suportă şi o ia la sănătoasa."

* *

UN NOU călugăr s-a apropiat de maestrul Joshu. "Tocmai am intrat în frăție şi sunt nerăbdător să aflu primul principiu al învățăturii Zen," a spus el."Binevoieşti, aşadar, să mă înveți?"

Joshu a spus,"Ai servit cina?"

Novicele a răspuns, " Da."

Joshu a spus,"Acum spală-ți castronul."

* *

BODHIDHARMA s-a așezat în fața unui zid meditând timp de nouă ani. La un moment dat, un călugăr confucianist a venit la el pentru învățătură. Bodhidharma însă a rămas nemișcat, fără să vorbească timp de șapte zile și șapte nopți, în timp ce călugărul încerca să îi atragă atenția asupra lui. În cele din urmă, călugărul nu a mai rezistat, și ca să îi arate sinceritatea, a luat o sabie mare, și-a tăiat brațul, și i l-a adus lui Bodhidharma.

El a spus:" Iată un semn al sincerității

mele. Am căutat liniştea pentru sufletul meu timp de mulți ani, şi ştiu că tu poți să îmi arăți cum să o găsesc."

Bodhidharma a spus," Să nu-mi aduci brațul. Să-mi aduci sufletul pentru a-i dărui pacea, după cum ceri."

"Păi tocmai ăsta e necazul," a spus călugărul, "Nu pot să-mi înțeleg sufletul sau să-l găsesc, cu atât mai puțin să ți-l aduc."

"Vezi," a spus Bodhidharma,"am adus pacea în sufletului tău."

* *

UN MARE oficial a venit la maestrul Takuan, cerându-i ajutor pentru ca zilele să îi fie mai pline în evenimente. Toată

ziua, a explicat el, a stat primind rugăminți și rapoarte, iar acest lucru i s-a părut foarte plictisitor. Takuan a luat condeiul și hârtia, și a scris opt caractere chinezești. Traduse, ele spuneau:

Nici o zi nu se mai întoarce:
Și o fărâmă de timp are valoare.
Un picior de jad.

* *

KOKUSHI a strigat la însoțitorul lui:"Oshin!"

Oshin a răspuns, "Da."

Kokushi a strigat "Oshin!"

Oshin a răspuns,"Da."

Kokushi a strigat din nou,"Oshin!"

Oshin a răspuns din nou,"Da."

Kokushi a spus,"Îmi cer scuze pentru

toată această strigare a numelui tău.Dar, de fapt, tu ar trebui să-mi ceri scuze!"

* *

MATAJURA dorea să devină un mare spadasin, însă tatăl lui i-a spus că nu era destul de iute şi nici nu avea să fie vreodată. Prin urmare, Matajura s-a dus la renumitul Banzo, şi l-a rugat să îl învețe. "Cât îmi va lua să ajung maestru? a întrebat el. Să presupunem că am devenit servitorul tău, pentru a fi cu tine în orice moment; cât timp?"

"Zece ani," a spus Banzo.

"Tatăl meu îmbătrâneşte. Înainte să se încheie cei zece ani va trebui să mă întorc acasă pentru a avea grijă de el. Să presupunem că lucrez de două ori mai

mult; cât timp îmi va lua?"

"Treizeci de ani," a spus Banzo.

"Cum aşa?" a întrebat Matajura. Mai întâi spui zece ani. Apoi când mă ofer să muncesc de două ori mai mult, spui că va fi nevoie de trei ori mai mult timp. Dă-mi voie să mă fac înțeles: voi munci neîncetat: nici o greutate nu va fi prea mult. Cât timp va lua?"

"Şaptezeci de ani," a spus Banzo. Un elev într-o asemenea grabă învață încet."

Matajura a înțeles. Fără a cere promisiuni legate de timp, a devenit servitorul lui Banzo. A dereticat, a gătit, a spălat, a grădinărit. I s-a ordonat să nu vorbească niciodată de scrimă sau să atingă o sabie. Era foarte trist din pricina acestor lucruri; dar promisese maestrului, şi a ho

tărât să își țină cuvântul. Au trecut trei ani de când Matajura era servitor.

Într-o zi în timp ce grădinărea, Banzo s-a apropiat iute de spatele lui și i-a dat o lovitură teribilă cu o sabie de lemn. Ziua următoare, în bucătărie, aceeași lovitură a căzut din nou. După aceasta, zi de zi, din fiecare colț și în orice moment, el a fost atacat de sabia de lemn a lui Banzo. A învățat să trăiască gata să evite orice mișcare. A ajuns un trup fără dorințe, fără gânduri – doar veșnică ușurință și iuțeală.

Banzo a zâmbit, și a început lecțiile. Curând Matajura a ajuns cel mai mare spadasin din Japonia.

* *

MAESTRUL GETSUAN a spus: "Keichu, primul meşter de roţi, a făcut două. Fiecare avea cincizeci de spiţe. Să presupunem că tai butucii! Va fi, totuşi, a roată?"

* *

JOSHU l-a întrebat pe învăţătorul Nansen: " Care este adevărata Cale?"

Nansen a răspuns: "Calea de zi cu zi este Calea cea adevărată."

Joshu a întrebat: "Pot să o studiez ?"

Nansen a răspuns: "Cu cât studiezi mai mult, cu atât vei fi mai departe de Cale."

Joshu a întrebat: "Dacă nu o studiez, cum pot să o cunosc?"

Nansen a răspuns: "Calea nu aparține lucrurilor care să văd și nici lucrurilor care nu se văd. Ea nu aparține lucrurilor știute: nici lucrurilor neștiute. Nu o căuta, studiaz-o, sau numește-o. Spre a te afla pe ea, deschide-te larg precum cerul."

* *

YAMAOKA, un maestru Zen și un mare spadasin, fusese învățătorul Împăratului. Dar el întotdeauna purta haine ponosite deoarece casa lui era deschisă celor săraci, și le dădea tot ce avea el.

Împăratul era supărat fiindcă Yamaoka a venit la el cu haine vechi, așa că i-a dat maestrului niște galbeni spunând,"Du-te, fiul meu, și cumpără-ți haine noi." Maestrul i-a mulțumit; ziua

următoare însă el a venit cu aceleaşi veşminte ponosite.

"Şi unde sunt veşmintele cele noi?"a întrebat Împăratul.

"Le-am cumpărat," a spus maestrul, "Dar le-am dat altor copii ai Maiestăţii voastre, care nu sunt aşa de avuţi ca mine."

* *

MAESTRUL Tozan cântărea nişte lână. Un călugăr a venit la el în magazie şi a grăit,"Spune-mi, ce înseamnă Buddha?"

Tozan a răspuns,"Iată: cinci livre de lână."

* *

MAESTRUL Foso Hoyen a spus: " Se povesteşte că Buddha, pe vremea când trăia, a rostit cinci mii patruzeci şi opt de adevăruri distincte, printre ele numărându-se adevărul Vidului şi adevărul Fiinţei. Ele includ adevărul iluminării neaşteptate şi adevărul iluminării treptate. Nu sunt toate acestea cu adevărat enunţuri afirmative?"

"Pe de altă parte, totuşi, Yoka în *Cântecul Iluminării* spune că nu există nici făpturi şi nici oameni care să îi semene lui Buddha; înţelepţii sunt bulele mării; iar marile minţi sunt doar licăriri de fulger. Nu sunt toate acestea enunţuri negative?"

"Ah, discipoli ai mei, dacă spuneţi *Da* negaţi Yoka; dacă spuneţi *Nu*, îl contraziceţi pe Buddha. Dacă Buddha ar fi aici cu voi, cum ar rezolva el ,oare, această problemă?

"Dacă am şti măcar unde ne aflăm, l-am întreba pe Buddha în fiecare dimineața, şi l-am saluta în fiecare seară. Dar fiindcă nu ştim unde ne aflăm, vă voi împărtăşi o taină: Când spun *este aşa*, poate că nu este o afirmație. Când spun *nu este aşa*, poate că nu este un enunț negativ. Îndreptați-vă către Est şi vedeți Ținutul de Vest; stați cu fața la Sud să vedeți Steaua Nordului.

* *

DOI CĂLUGĂRI, Tanzan şi Ekido, coborau o stradă din oraş plină de noroi. Ei au întâlnit o tînără fermecătoare în veşminte din mătăsuri fine care se temea să treacă strada din cauza noroiului.

"Haide, fato," a spus Tanzan. Şi a luat-o

în brațe să o treacă strada.

Cei doi călugări nu au mai vorbit până la căderea nopții. Apoi, când s-au întors la mănăstire, Ekido nu a mai putut să tacă.

"Călugării nu ar trebui să meargă alături de fete", a zis el – "cu siguranță, nu de cele frumoase ca aceea! De ce ai făcut asta?"

"Dragul meu prieten," a spus Tanzan."M-am despărțit de fata aceea pe drumul de întoarcere din oraş. Tu eşti cel care o mai duci cu tine!"

* *

JOSHU fusese maestru când a început să studieze Zen la vârsta de şaizeci de ani. La cei optzeci de ani ai lui a cunoscut

iluminarea. Se spune că a răspândit învățătura încă patruzeci de ani după aceea.

Odată, un învățăcel l-a întrebat pe bătrânul Joshu:" Tu ne înveți cum să ne golim capetele. Nu am nimic în cap. Ce să fac acum?"

"Aruncă-l!" a spus Joshu.

"Dar nu am nimic. Cum să îl arunc?"

"Dacă nu te descotorosești de el, încearcă până ai să izbutești! Deșartă-l! Dar nu sta acolo, înaintea mea, fără nimic în cap!"

* *

Despre maxima Zen:" Buddha a predicat timp de patruzeci și-nouă de ani, dar limba lui nu s-a mișcat niciodată," a

spus Gensha:

"Învăţătorii cei virtuoşi spun că budismul ne ajută în orice situaţie, însă gândiţi-vă: cum poate fi el de ajutor nevăzătorilor, surzilor, sau muţilor? Nevăzătorii nu pot să vadă toiagul învăţătorului care stă ridicat în faţa lor. Surzii nu pot să audă cuvintele învăţătorului, indiferent cât de deştepţi sunt. Muţii nu pot să întrebe sau să îşi comunice înţelegerea. Prin urmare, dacă nu îi putem ajuta pe aceşti oameni, cum putem să mai spunem că budismul este de ajutor în orice situaţie? Ce fel de bine este acesta?"

Mulţi ani mai târziu un călugăr i-a cerut maestrului Ummon să îi explice aceste cuvinte ale lui Gensha. După ce l-a făcut pe cel care punea întrebările să se

prosterneze şi apoi să se ridice, Ummon l-a împins cu bățul. Călugărul a sărit înapoi.

"Aha!" a spus Ummon,"Văd că nu eşti orb!" Apoi i-a spus călugărului să vină în față, ceea ce acesta a şi făcut.

"Aha!" a spus Ummon," Văd că nu eşti surd!" Apoi l-a întrebat pe călugăr dacă înțelege despre ce este vorba. Călugărul a spus că nu avea idee.

"Aha!" a spus Ummon, "Văd că nu eşti mut!"

* *

UN LUPTĂTOR, pe nume O-nami, Marile Valuri, era extrem de puternic şi deosebit de priceput în arta luptei corp

la corp. În particular, îl învingea chiar şi pe învăţătorul lui, însă, în public, putea să fie doborât până şi de cei mai tineri elevi ai lui.

Necăjit s-a dus la un maestru Zen care tocmai se oprea la un templu din apropiere, lângă mare, şi i-a cerut sfatul.

"Marile Valuri este numele tău," a spus maestrul, „ rămâi, aşadar, în acest templu la noapte, şi ascultă valurile mării. Imaginează-ţi că tu eşti acele valuri. Uită că eşti luptător, şi transformă-te în acele valuri imense care mătură totul înaintea lor."

Şi a plecat învăţătorul.

O-nami a rămas. A încercat să se gândească doar la valuri, însă el se gândea la multe alte lucruri. Apoi, încetul cu încetul,

a ajuns să se gândească doar la valuri. Ele se rostogoleau tot mai mari, tot mai mari pe măsură ce noaptea se lăsa. Măturau florile din vaza aflată în fața lui Buddha. Măturau vazele. Până și Buddha cel din bronz a fost dus. Până în zori templul era doar apă ce tot vălurea, și O-nami ședea acolo cu un zâmbet șters pe față.

În ziua aceea a intrat în lupta din arenă, și a câștigat de fiecare dată. Din ziua aceea, nimeni în Japonia nu a mai reușit să îl doboare.

* *

OFICIALUL Riko i-a cerut odată lui Nansen să îi explice vechea chestiune a gâștei din sticlă. "Dacă un om pune un boboc de gâscă în sticlă," a spus el, "și

hrăneşte bobocul de gâscă prin gâtul sticlei până creşte şi tot creşte şi se face gâscă, şi apoi nu mai este nici un pic de loc în sticlă, cum poate omul să scoată gâsca fără să o omoare, sau fără să spargă sticla?"

"Riko!" a strigat Nansen, şi a bătut tare din palme.

"Da, stăpâne," a spus oficialul cu o tresărire.

"Vezi!" a spus Nansen,"gâsca a ieşit!"

***

MAMIYA era un om de lume, dar credea totuşi că ar trebui să studieze Zen. Aşadar, s-a dus la un mare învăţător care i-a spus să se concentreze pe renumita *koan*:

"Ce înseamnă sunetul unei mâini?" Mamiya a plecat, şi s-a întors după o

săptămână, dând din cap. Nu a reuşit să afle.

"Du-te!" a spus maestrul." Nu te străduieşti suficient. Tot la bani, la mâncare şi plăcere îţi este gândul. Ar fi mai bine dacă mori. Atunci ai putea afla răspunsul."

Următoarea săptămână Mamiya a venit din nou. Când maestrul l-a întrebat: "Să vedem ce este sunetul unei mâini", el s-a apucat de inimă, a murmurat şi a căzut fără suflare.

"Ei bine, mi-ai urmat sfatul şi ai murit," a spus maestrul," Cum rămâne, însă, cu sunetul?"

Mamiya a deschis un ochi." Încă nu am rezolvat lucrul acesta", a spus.

"Morţii nu vorbesc," a spus maestrul."Ridică-te şi du-te!"

* *

EXISTAU două temple Zen în oraşul Kyoto, şi fiecare avea câte un strălucit discipol tânăr care era trimis să facă tot felul de comisioane. Templul de Nord îşi trimitea zilnic băiatul după legume. Pe drum acesta s-a întâlnit cu băiatul de la templul de Sud.

"Unde mergi?" a întrebat băiatul de la templul de Sud.

"Oriunde mă poartă picioarele," a răspuns celălalt.

Acest răspuns l-a redus la tăcere pe băiatul de la templul de Sud, şi s-a întors, spunându-i povestea învățătorului lui. Pentru a nu fi întrecut de discipolul rival, învățătorul i-a sugerat: „Când îl vei

întâlni mâine pe băiatul acela, pune-i aceeaşi întrebare. Îţi va da acelaşi răspuns, şi spune-i apoi: "Să presupunem că nu ai picioare – *atunci* unde te-ai mai duce?" Asta îl va bloca!

Ziua următoare cei doi băieţi s-au întâlnit. Băiatul de la templul de Sud a spus: "Unde mergi?"

"Încotro mă va duce vântul," a răspuns celălalt.

Acesta din nou l-a redus la tăcere pe băiatul de la templul de Sud, aşa că s-a dus să-l consulte pe învăţătorul lui.

"Iată ce vei face," a spus profesorul, mâine ai să-l întrebi: 'şi dacă nu este vânt?'

Ziua următoare cei doi băieţi s-au întâlnit din nou. Băiatul de la templul de Sud a spus: "Unde mergi?"

Celălalt a răspuns, "Să cumpăr legume."

* *

KYOGEN le-a spus elevilor lui: "Zen este un bărbat care atârnă de un copac deasupra unei stânci. El se ține cu dinții de o ramură. Mâinile lui nu se prind de nici o ramură, picioarele, de nici o ramură. Sus, pe marginea stâncii un om strigă la el: 'De ce a venit Bodhibharma din India în China?'[2]

"Dacă nu reușește să răspundă, e pierdut. Dacă răspunde, moare. Ce trebuie să facă?"

[2] Această întrebare pusă frecvent este echivalentă cu întrebarea."Care este principiul fundamental al învățăturii Zen."

* *

STUDENTUL Shichiri recita *sutre* când un hoț a intrat în camera lui, i-a pus un cuțit în spate, și i-a cerut banii." Acolo, în cutie," a spus Shichiri, recitând mai departe.

Pe când hoțul pleca, Shichiri a spus, "Lasă-mi câțiva pentru taxe; vin mâine să le strângă. Hoțul, așadar, a pus înapoi niște bani și s-a pregătit de plecare.

"Nu îi mulțumești celui care îți face un dar?" a întrebat Shichiri. Așadar, hoțul i-a mulțumit și a plecat.

Câteva zile mai târziu hoțul a fost prins; printre alte lucruri recunoscute, el a mai spus că l-a jefuit pe Shichiri. Shichiri a refuzat, totuși, să depună mărturie împotriva lui." I-am făcut cadou câțiva bani," a zis el."Și mi-a mulțumit.

Asta a fost tot."

Hoțul și-a ispășit pedeapsa. Când a fost eliberat, s-a dus direct la Shichiri. "Vrei să fii învățătorul meu?" a întrebat el.

* *

CĂLUGĂRUL Zuigan obișnuia să înceapă fiecare zi spunându-și cu glas tare: "Maestre, ești acolo?"

Și obișnuia să-și răspundă, "Da, domnule, sunt!"

Apoi spunea, "Mai bine cumpătat!"

Din nou răspundea, "Fii atent acum; nu îi lăsa să te prostească!"

Și răspundea, "Oh, nu, domnule, nu ! Nu!"

* *

UN BOGAT negustător i-a cerut maestrului Sengai o maximă spre folos pentru a susține păstrarea prosperității și fericirii familiei lui. Maestrul a luat condeiul și cerneala și a scris:

Bunicul moare

Tata moare

Fiul moare

Negustătorul era supărat. "Ce fel de magie neagră trezești scriind contra familiei mele?" l-a întrebat el pe Sengai.

"Nu e magie neagră," a spus Sengai," e o speranță pentru soarta voastră cea mai frumoasă. Doresc ca fiecare parte bărbătească din familia ta să trăiască spre a fi bunic. Și mai doresc ca nici un fiu să nu moară înaintea tatălui lui. Ce

fericire mai adevărată decât viața și moartea în această ordine poate să își dorească orice familie?"

* *

SUBHUTI, un discipol al lui Buddha, atinsese iluminarea Marelui Vid, unde Realul Etern și imaginarul efemer sunt una. Stând sub un copac în această iluminare, el a descoperit flori din copac purtate de vânt peste el. Și a auzit voci."Îți slăvim elocința referitoare la Vid," au spus aceste voci asemenea vocilor zeilor.

"Dar eu nu am vorbit despre Vid," a murmurat Subhuti.

"Tu nu ai vorbit despre el. Noi nu am

auzit. Asta se cheamă adevăratul Vid," au spus vocile, iar florile au căzut precum ploaia.

* *

MAESTRUL Ryokan locuia într-o colibă pe panta unui munte. Într-o noapte cu lună a venit acasă şi a găsit un spărgător care căuta să fure ceva. Ryokan era însă un pustnic care nu avea nimic.

"Amărâtule," i-a zis el hoţului." Ai bătut atâta drum ca să nu găseşti nimic. Nu vreau, totuşi, să pleci de la mine fără nimic. Ia, te rog, hainele mele." Şi Ryokan s-a dezbrăcat şi i-a dat hoţului hainele.

"Amărâtule, a spus Ryokan cel gol,

ieşind afară din nou, după plecarea hoţului," Ce păcat că nu ţi-am dat această minunată lună."

* *

O MĂNĂSTIRE NOUĂ urma să-şi deschidă porţile, şi maestrul Hyakujo trebuia să decidă care din călugării lui avea să împlinească sarcina conducerii ei. Aşadar, i-a chemat la el pe toţi călugării, a umplut un vas cu apă şi le-a spus: "Care din voi poate să spună ce este aceasta fără să o numească?"

Mai marele peste călugări, care se aştepta să primească numirea, a vorbit primul." Stă drept, e scobit pe dinăuntru, însă nu e pantof de lemn," a spus el.

Un alt călugăr a spus, "Nu e un iaz

fiindcă poate fi purtat."

Apoi bucătarul, cel mai mic între călugări s-a ridicat şi el. A lovit vasul cu piciorul şi apa s-a vărsat pe podea. El arătase cum se atinge vidul.

Hyakujo i-a încredinţat lui misiunea.

* *

Într-o zi în care bătea vântul, doi călugări discutau despre un steag care flutura.

Primul a grăit: "Eu zic că steagul se mişcă, nu vântul."

Al doilea a grăit, "Eu zic că vântul se mişcă, nu steagul."

Trecând pe acolo, un al treilea călugăr a grăit," Vântul nu bate. Steagul nu se mişcă. Minţile voastre sunt cele care se mişcă."

* *

Iată o poveste pe care maeştrii Zen o spuneau câteodată:

Fusese odată o bătrână care s-a născut în acelaşi oraş ca şi Buddha, însă de pe vremea când era fetiță se temea să îi stea în față, deşi toată lumea încerca să o convingă de faptul că el era un om foarte sfânt. De câte ori credea că îl vă întâlni, fugea. Într-o zi, aflându-se pe drumul care ducea către oraş, a văzut apropiindu-se un om respectabil, în straie de culoarea şofranului. Era Buddha. Se simțea înspăimântată. Nu putea să fugă, însă a evitat să privească. Şi-a acoperit ochii cu cele două mâini – însă minunea minunilor! Cu cât îşi acoperea mai mult

ochii, cu atât îl vedea mai clar pe Buddha printre degetele adunate laolaltă. Spune-mi, cine era bătrâna doamnă?

* *

MAESTRUL Tosotsu a construit trei porți și i-a făcut pe călugări să treacă prin ele. Prima poartă era studiul Zen. Studiind învățătura Zen poți să îți vezi natura cea adevărată. Dar unde este ea?

Trecând prin a doua poartă, te poți elibera de naștere și de moarte. Dar când ești cadavru, cum te poți elibera?

Trecând prin a treia poartă, trupul tău se separă în patru elemente. Dar unde ești *tu*?

* *

În timp ce predica liniştit adepților lui, Bankei a fost întrerupt de un preot, Shinshu, care credea în minuni, şi considera că salvarea vine din repetarea cuvintelor divine.

Bankei nu s-a mai simțit în stare să îşi ducă mai departe predica, şi l-a întrebat pe preot ce voia să spună.

"Întemeietorul religiei *mele,*" se lăuda preotul, "stătea pe un mal de râu cu un condei în mână. Discipolul lui stătea pe celălalt mal, ținând o foaie de hârtie. Şi întemeietorul a scris numele sfânt al lui Amida pe hârtia de peste râu prin aer. Eşti tu în stare să săvârşeşti un lucru atât de miraculos ?"

"Nu," a spus Bankei, "eu pot să fac doar minuni foarte mici: de pildă, când mi-e foame, mănânc; când mi-e sete, beau; când sunt insultat, iert."

* *

O CĂLUGĂRIȚĂ care căuta iluminarea în multe temple, mereu avea la ea un mic Buddha, pe care şi-l sculptase din lemn, şi pe care îl acoperise cu foiță de aur. Era tare drăguț.

Într-o zi ea a venit să stea la un templu unde se aflau mulți Buddha. De câte ori ardea tămâie înaintea lui Buddha al ei, cel de aur, îi pizmuia pe alții pentru mirosul ales, şi, prin urmare, folosea des o mică pâlnie care ducea fumul de tămâie chiar la nasul lui Buddha *al ei*. Într-o

săptămână Buddha *al ei* era de râs – fața nu mai era foiță de aur ci negru de fum.

* *

DISCIPOLUL Seihei odată l-a întrebat pe maestrul Suibi dacă era dispus să îi spună principiul fundamental al budismului. El a făcut lucrul acesta întrebând:" De ce a plecat Bodhidharma din India în China?"

"Aşteaptă," a spus Suibi."Mai târziu, când nu va mai fi nimeni prin apropiere, în afară de noi doi, am să îți spun."

Peste zi au fost împreună, singuri, de câteva ori, şi de câteva ori Seihei s-a pornit să pună întrebarea din nou, însă, ca de fiecare dată, maestrul şi-a dus degetele la gură. În cele din urmă, Seihei a insistat

asupra unui răspuns. El l-a luat afară.

"Nu este nimeni aici. Spune-mi!" a insistat Seihei. Suibi a şoptit," Bambuşii de aici sunt înalţi. Cei de acolo nu sunt. De aceea Bodhidharma a venit în China!"

* *

OBAKU i-a spus maestrului Hyakujo: "Se spune că, acum sute de ani în urmă, un maestru s-a născut din nou ca vulpe de cinci sute de ori, deoarece dăduse răspunsuri neadevărate lui Zen. Dar, acum, presupunând că unui maestru i s-ar pune întrebare după întrebare , şi mereu ar da un răspuns Zen adevărat şi înţelept. Ce s-ar întâmpla cu *el*?"

"Vino aici lângă mine," a spus maestrul Hyakujo,"şi îţi voi răspunde."

Discipolul a păşit spre Hyakujo, şi l-a lovit pe maestru cu palma peste faţă. El ştia că acesta era răspunsul pe care maestrul îl aşteptase de la el.

Maestrul Hyakujo a râs." Totdeauna am ştiut că perşii au barbă roşie," iar acum ştiu un persan care are barbă roşie."

* *

UN MAESTRU Zen bătrân le spunea mereu discipolilor neserioşi această fabulă: Târziu, într-o noapte un nevăzător era pe punctul de a pleca acasă, după ce îşi vizitase un prieten. "Nu te supăra," i-a zis prietenului," Pot să duc cu mine lampa?"

"De ce să duci lampa?" l-a întrebat prietenul." Nu ai să vezi mai bine cu ea."

"Nu," a zis nevăzătorul," poate că nu. Alții, însă, vor putea să mă vadă mai bine, și nu vor intra în mine."

Așadar, prietenul i-a dat nevăzătorului lampa lui, făcută din hârtie pe șipci de bambus, cu o lumânare înăuntru.

A plecat nevăzătorul cu lanterna, și nici nu a făcut bine câțiva pași că *Buf!* – cineva a intrat chiar în el. Nevăzătorul s-a supărat foc. "De ce nu te uiți?" s-a dezlănțuit el." Cum de nu vezi lampa asta?"

"De ce nu aprinzi lampa?" a întrebat celălalt.

* *

CÂND Yamaoka era proaspăt discipol nesăbuit, l-a vizitat pe maestrul Dokuon.

Dorind să-l impresioneze, i-a spus:

"Nu există nici minte, nici trup, nu există nici Buddha. Nu există nici mai bine, nici mai rău. Nu există nici maestru, nici discipol; nu există nici dăruire, nu există nici acceptare. Ceea ce credem că vedem și simțim nu există cu adevărat. Tot ceea ce există, într-adevăr, este Vidul. Nici unul dintre aceste lucruri pretinse nu există cu adevărat."

Dokuon ședea liniștit, fumându-și pipa, fără să scoată o vorbă. Și-a ridicat toiagul, și fără să avertizeze i-a aplicat lui Yamaoka o lovitură zdravănă. Yamaoka a sărit ca ars, plin de supărare.

"Dacă nici unul dintre aceste lucruri nu există cu adevărat," a spus Dokuon,"și totul este Vid, de unde vine supărarea ta?

Gândeşte-te la asta."

* *

UN CĂLUGĂR nedumerit i-a spus odată lui Fuketsu: "Spui că adevărul poate fi exprimat fără să grăieşti, şi fără să taci. Cum vine asta?"

Fuketsu a răspuns: "În sudul Chinei, primăvara, pe vremea când eram doar un flăcău, ah! cum mai cântau păsările printre flori!"

* *

Parabola a fost spusă de Buddha: Un călător, fugind de un tigru care îl urmărea, s-a tot dus până când a ajuns la

marginea unei stânci. Acolo s-a prins de un cârcel gros de viță, și în balans a dispărut de pe margine.

Deasupra lui tigrul mârâia. Dedesubt a auzit un alt mârâit, și iată, era un alt tigru care îl privea atent. Cârcelul de viță îl ținea agățat la jumătatea distanței dintre cei doi tigri.

Doi șoareci, unul alb și altul negru, s-au apucat să roadă cârcelul de viță. Putea să observe cât de repede reușeau să îl roadă. După aceea, în fața lui, pe povârnișul stâncii, a văzut un ciorchine de strugure atrăgător. Ținându-se cu o mână de cârcel, s-a întins și a luat un bob cu cealaltă

Ce gustos!

POSTFAȚĂ

Scrisori despre gândirea Zen

"No one understands Zen"
(R.H. Blyth)

I

Pentru un american sau pentru un european neinițiat, gândirea Zen poate părea, la o analiză fenomenală, sumară, dacă nu o extravaganță ori un nonsens, cel puțin un spațiu inaccesibil, datorită "paradoxurilor" pe care această doctrină le pune în mișcare. Budismul Zen bulversează toate prejudecățile noastre enculturative (date prin "învățarea" culturii specifice) pentru simplu, constatabilul fapt că Zen-ul are un cu totul alt sistem cognoscibil referențial, așa cum vom încerca să sugerăm în cele ce urmează.

De fapt ce "învăță" fiecare generație în școală? Nu un mod propriu de a gândi, pornind de la experiența personală, ci noțiuni, concepte, formule pornind de la istoricul fiecărei discipline; matematica este de fapt istoria matematicii, fizica istoria fizicii, literatura istoria literaturii, filosofia istoria filosofiei. Dacă înveți disciplina literatură, nu înseamnă că înveți să practici literatura, scriind tu însuți într-un mod creativ, ci că doar acumulezi pasiv date privind curente literare, opere, scriitori, citate, comentarii critice. Astfel spus, noi

nu "învăţăm" decât conceptele disciplinei respective, văzute dintr-un punct de vedere exclusiv istorist, nu învăţăm cum să devenim noi înşine, cum să ne definim personalitatea în raport cu aceste concepte, nu învăţăm cum să deducem înţelesul lor pornind de la experienţă. Întradevăr, gândirea celui care învaţă memorizând scolastic date, formule, citate, unităţi de măsură, e încarcerată între limitele unuia şi aceluiaşi sistem de referinţă: cel al gândirii carteziene, raţionaliste. Sistemul enculturativ fixează, stochează, clasifică şi transmite noilor generaţii, prejudecăţi privind cunoaşterea umană în general, excluzând din capul locului posibilitatea existenţei unui alt sistem de referinţă, total diferit de al nostru, care ar putea pune sub semnul întrebării întregul nostru sistem cognitiv fixat prin tradiţie epistemologică şi pe care continuăm să-l considerăm fără nici un dubiu perfect, imbatabil, intangibil, etc.

Cum vom putea să ne eliberăm de prejudecăţi, de acei "idoli" baconieni care pun stăpânire pe intelect? Iată ce grăieşte un faimos poem Zen:

"Calea perfectă nu cunoaşte nici o dificultate
În afara faptului că refuză să aleagă
Numai când eliberată de ură şi iubire
Ea se relevă pe sine însăşi în plinătatea sa
Şi fără a-şi ascunde identitatea
O zecime dintr-un centimetru este diferenţa
Şi cerul şi pământul sunt puse de-o parte
Dacă doreşti s-o vezi cu proprii tăi ochi
Să nu ai prejudecăţi nici pentru, nici împotrivă."

Gândirea Zen este în primul rând practică; calea spre Zen începe cu propria noastră experiență. Dacă vom opta pentru explorarea realității în mod direct, trebuie să abandonăm conceptele în favoarea experienței, pentru că Zen-ul sugerează absența subjugării experienței noastre de către concepte. Zen-ul sugerează, de asemenea, înțelegerea limitelor cunoașterii umane.

Cum se poate începe studiul filosofiei Zen? În primul rând renunțând la prejudecăți; observând singuri să desprindem înțelesurile, semnificația fiecărui fenomen în parte. Studiul Zen-ului este studiul structurii și al experienței, o înțelegere veritabilă atât a universului cât și o înțelegere a propriei noastre naturi umane ca parte a acestui univers.

Studiul filosofiei Zen revendică după Anne Bancroff, autoarea unui interesant studiu publicat în 1979 în Statele Unite la *Thames and Hudson,* trei condiții esențiale: o puternică rădăcină a credinței, existența îndoielii, o mare tenacitate a țelului. Cel căruia îi lipsește măcar una din aceste însușiri este asemeni unui "ceainic cu trei picioare", după afirmația autoarei. Prima condiție se referă la credința că fiecare om are natura sa intrinsecă, natură prin care atinge cunoașterea profundă, dar și la faptul că există un principiu fundamental care poate fi complet penetrat? Și chiar dacă cineva are credință sinceră însă nu conduce îndoiala concentrată spre koani (întrebări-paradoxuri puse învățăcelului Zen ca subiect pentru meditație, cu scopul de a-l ajuta să treacă peste hotarele rațiunii și să-și dezvolte intui-

ţia pentru a atinge iluminarea), nu va fi suficient, pentru că acest "bulgăre al îndoielii" nu este trainic solidificat; doar dacă va fi urmat de marea tenacitate a scopului, el va fi în cele din urmă sfărâmat.

Dialogul dintre învăţăcel şi învăţătorul Seung Sahn, reprodus de Anne Bancroff este revelator în definirea stării de spirit a învăţăturii însăşi. Iată ce spune, printre altele, învăţătorul: "Zen este înţelegerea ta însăţi", "Toată înţelegerea este neînţelegere", "Unu plus doi egal zero" la care învăţăcelul nedumerit răspunde şocat: "Nu văd cum". Pentru a se face înţeles, maestrul Zen exemplifică: "Presupune că cineva îţi dă un măr. Eu îl mănânc. Când îmi dă două mere le mănânc. Şi astfel toate merele s-au dus. Aşa unul plus doi fac zero". Şi învăţătorul continuă să argumenteze: "înainte ca tu să fi fost născut, erai zero. Acum eşti unu. În viitor tu vei muri şi vei deveni încă o dată zero. Toate lucrurile din univers sunt asemenea acestuia. Ele se ridică de la gol şi se întorc la gol, aşa că zero este egal cu unu, unu este egal cu zero (...)". De fapt prima învăţătură în Budismul Zen este aceasta: "Forma este golul, golul este forma", ceea ce înseamnă că unu este egal cu zero, zero este egal cu unu. Dar cine creează forma? Cine creează golul? "Amândouă, forma şi golul, sunt concepute, spune gânditorul Zen, iar conceptele sunt create de propria noastră gândire. Descartes a afirmat: "Cogito, ergo sum". Dar dacă nu gândesc nu exist? Înainte de a gândi nu exista nici tu, nici eu,

nici formă, nici gol". Întrebat ce este iluminarea, învățătorul răspunde: "Iluminarea este numai un nume", după care adăugă: "Dacă tu practici iluminarea, atunci iluminarea există. Dar dacă iluminarea există, există de asemenea și ignoranța. Bun și rău, adevăr și fals, iluminat și ignorant, toate acestea sunt noțiuni opuse, iar toate aceste opoziții se află numai în propria noastră gândire. Adevărul, în schimb, este absolut, dincolo de ceea ce gândim, dincolo de opuse (...)" Referindu-se la practica formală pe care ar recomanda-o, învățătorul afirmă: "Meditația este importantă. Dar mai importantă este să menții spiritul, chiar acum, de la un moment la altul. Corpul stând nu este necesar; este doar un singur mol al formei exterioare. Cu adevărat necesar este să meditez stând. Stândul adevărat înseamnă să înlături toate lucrurile și să menții spiritul nemișcat. Zen-ul înseamnă să începi clar, limpede. Și înțeleptul continuă: "Când te-am întrebat "ce faci?" tu nu ai știut ce să-mi răspunzi (...). Tu trebuia să menții acest "nu știu" al minții totdeauna și peste tot. Aceasta este adevărat practică a Zen-ului." În dialectica golului totul e aparență, alergare zadarnică în a găsi un sens, în a te înțelege pe tine însuți: "Universul este cu adevărat gol, iar în adevăratul gol nu este nici nume, nici formă". Iar cine vrea să înțeleagă propria sa minte greșește profund: "Ochii tăi nu pot fi văzuți de ei înșiși. Dacă tu vrei să vezi ochii tăi, asta este, de asemenea, o greșeală".

După cum se poate constata, meditația Zen nu este o fugă din lume, ci calea realizării identității cu lumea. Și încă ceva: Zen-ul reprezintă absența

înţelegerii sau mai bine zis conştiinţa neştiinţei fiecăruia dintre noi. Şi iată, că, din acest punct de vedere, erudiţia devine o noţiune fără sens.

Acest dialog îmi aminteşte întru-câtva prin sugestia culturală de celebra afirmaţie a lui Socrate potrivit căreia: "Ştiu că nu ştiu nimic".

Hui Neng, al şaselea patriarh al Budismului Zen (sec. 10 I f), unul dintre cei mai timpurii învăţători Zen care a pictat în timpul dinastiei Sung, a spus: "Capacitatea minţii este aşa de mare ca a spaţiului. El, spaţiul, este infinit, fără cercuri sau pătrate, fără mare sau mic, fără adevăr sau fals, fără bun sau rău, intrinsec ori transcendent. Natura e gol, nici un singur lucru nu poate fi atins. Este la fel cu esenţa gândirii care nu este nimic altceva decât o stare a vidului absolut".

Un învăţător care locuia ca un eremit în munte a fost întrebat de un călugăr: "Ce este Calea (Dao)?" Iar învăţătorul i-a răspuns aparent fără nici o legătură: "Ce munte frumos este acesta". Nemulţumit de răspuns, călugărul a insistat: "Nu am întrebat despre munte, ci despre Cale..." Şi răspunsul nu s-a lăsat prea mult aşteptat: "Atâta timp cât tu nu poţi merge dincolo de munte, fiul meu, nu poţi găsi Calea", a replicat învăţătorul.

În limbaj figurat muntele din povestirea Zen reprezintă, cred, acel munte al prejudecăţilor noastre, de care nu putem trece.

Pe o frunză de pippala, despre care se crede că este a smochinului sfânt sub care Buddha venea să se ilumineze, un ascet budist a pictat o maimuţă oferind o piersică unui călugăr, ceea ce ar simboliza plăcerea sexuală. Înţeleptul însă contemplă această tentaţie, care, asemeni tuturor gândurilor, se va ivi şi va pieri înlăuntrul minţii sale.

Scena biblică a ademenirii Evei de către şarpe ar putea funcţiona ca o replică culturală a acesteia; poate nu e cea mai potrivită comparaţie, dar, cu toate acestea, conexiunea mentală a avut loc imediat.

Lotusul este simbolul budist al iluminării. Rădăcinile sale stau înfipte în mâl (mâlul pasiunilor umane?), în timp ce frunzele şi florile sale se deschid spre lumină, în puritate şi candoare.

Broasca a fost un subiect foarte des utilizat de artiştii Zen, probabil pentru a sugera comparaţia cu starea de meditaţie în care stă cel ce meditează. Asemeni unui bun cugetător, broasca rămâne ore în şir nemişcată, dar fără a pierde vreodată cunoştinţa vieţii din jur.

Haiku-ul, dincolo de încărcătura gândirii Zen ce o conţine, este un exerciţiu poetic absolut necesar într-un laborator de creaţie pentru ordonarea gândirii poetice. într-o definiţie sumară haiku-ul este istoria emoţională a unei secunde. In acest sens Ezra Pound afirma: "O imagine este aceea ce prezintă un complex intelectual şi emoţional într-o clipă", exact ca în magistralul său haiku: "The apparition of these faces in the crowd;/ Petals on a wet, black bough."

Testamentul artistic al lui Hokusai, bătrânul nebun după desen, este de fapt proiecţia propriei sale existenţe dincolo de timpul şi spaţiul infinit: "De la vârsta de şase ani am avut pornirea de a desena forma lucrurilor. Către cincizeci de ani publicasem infinit de multe desene, dar tot ce am creat până la şaizeci de ani abia merită să fie luat în seamă. Abia la şaptezeci şi trei de ani am înţeles oarecum structura adevărată a copacilor, păsărilor, peştilor şi a insectelor. Prin urmare, la vârsta de optzeci de ani voi mai face încă multe progrese, iar la nouăzeci de ani voi pătrunde taina lucrurilor. La o sută de ani voi ajunge desigur la un stadiu minunat, iar când voi avea o sută zece ani, tot ce voi face, chiar şi un punct sau o linie, va fi viu. îi rog pe cei care vor trăi atât de mult cât mine să vadă dacă mă voi ţine de cuvânt". Hokusai a trăit 89 de ani, suficient ca să-şi împlinească

acest deziderat... Stilul adevăratei picturi ukiyo-ye, pictura naturii "în profunzime" nu a fost cunoscut în Europa decât după "deschiderea" Japoniei în 1854. Baudelaire, fraţii Goncourt, Whistler,... au văzut pentru prima dată stampele ukiyo-ye în "Bazarul Porţii Oceanului" deschis în 1860 pe Rue de Rivoli de către soţii Delaye.

Gabriel STĂNESCU

Experiența ZEN începe într-o sală numită DO-JO (=sala căii). Când intri în do-jo, pășind întâi cu piciorul stâng, faci un salut specific, numit GASSHO. Salutul cel mai elevat se cheamă SAN-PAI (= cele trei plecăciuni). Nu este o reverență formală, ci este un gest lucrător, abandonezi egoul.

Așa începe experiența Zen. Ce este Zen?

Bodhidharma, patriarhul Zen-ului, i-a întrebat pe discipoli: Ce ați înțeles din Zen? Și fiecare a spus ce a înțeles. Mulți au dat explicații savante sau docte. Discipolul Eka a făcut SAN-PAI, fără să spună un cuvânt. Maestrul l-a numit pe Eka succesorul său.

Cine n-a fost măcar un ceas oaspete în casa lui Deshimaru, va înțelege oare ce scriu eu aici? Va înțelege ce-i Zen? Faceți san-pai și veți deveni succesorii maestrului. Un mister trebuie nu să-l înțelegi, ci să-l locuiești. Faptul Zen poate fi dobândit, dar nu poate fi înțeles. Dobândirea lui se cheamă și SATORI, adică trezire sau vederea spontană a esenței.

Vasile ANDRU

ISBN 978-973-8982-80-2